

HAPJE, DRANKJE, PLANTJE?

Handleiding voor groene terrassen in Amsterdam

 anmec
natuurhub amsterdam

COLOFON

© Uitgave: Deze handleiding is ontstaan in opdracht van ANMEC.

Hapje, drankje, plantje? Handleiding voor groene terrassen in Amsterdam

Tekst	Pauline Caris, Inge van Schooneveld
Vormgeving	Jolanda van der Heijden
Foto's	AI

Met bijdragen van: Geert Timmermans (stadsecoloog Amsterdam)
Sanne Horn (groenontwerp)

En hulp van: Els de Vos (Natuurdoen)
Gemeente Amsterdam

ANMEC, Natuurhub Amsterdam, Plantage Middenlaan 2e, 1018 DD Amsterdam
Telefoon 020 - 622 54 04
E-mail anmec@anmec.nl
Website www.anmec.nl

INHOUD

Over deze toolkit	4
Een terras vergroenen, waarom?	5
Aan welke regels moet er worden gehouden?	6
Welke vergroeningsopties zijn er?	7
Welke planten kies ik dan?	10
- algemene tips	10
- soortenlijst	11
- vergroeningsopties buiten het terras	13
Vergroenen doe je samen	14
Subsidies en hulp	15

EEN TERRAS VERGROENEN, WAAROM?

We leven in een versteende stad. De regio in en rond Amsterdam, maar ook de rest van de wereld, is verder aan het verstedelijken met veel verlies van groen als gevolg. En dit heeft nadelige effecten op zowel klimaat en biodiversiteit als onze (mentale) gezondheid. Versteende gebieden zijn een stuk warmer dan de groene of blauwe omgeving, het zogenaamde hitte-eilandeffect. Door het warmere klimaat wordt dit effect alleen maar groter. Gebieden met beplanting in de volle grond zorgen niet alleen voor een koelere omgeving, maar ook voor wateropname. Met de flinke hoosbuien die af en toe over onze stad trekken komt wateroverlast steeds meer voor en de aanwezigheid van veel groen kan deze overlast verminderen. Bovendien zijn (inheemse) planten belangrijk voor allerlei dieren, voornamelijk insecten. En met die insecten gaat het niet goed: de afgelopen decennia is een hele sterke afname van het aantal insectensoorten geconstateerd. Met inheemse beplanting vol voedsel voor inheemse soorten kunnen we ze helpen tegen uitsterven. En ook voor vogels en andere insecteneters zijn genoeg insecten belangrijk!

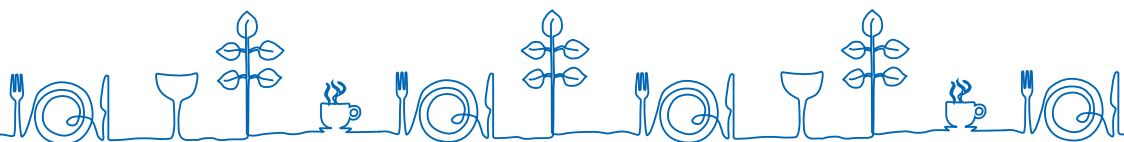
Uit onderzoek is tevens gebleken dat groen in de directe omgeving een positieve bijdrage levert aan onze (mentale) gezondheid. Groene plekken in en rond een stad kunnen stress verlagend werken, stimuleren beweging, maken naar buiten gaan aantrekkelijk en kunnen de algemene stemming positief beïnvloeden.

En er zijn meer redenen om te vergroenen, want een groen terras kan ook een horecazaak zelf ten goede komen. Niet alleen ziet groen er erg aantrekkelijk uit (planten zijn populair), maar in een groene omgeving blijft men over het algemeen ook langer zitten. En klanten die langer blijven zijn meestal gunstig voor de zaak. Bovendien kan de aanwezigheid van planten zorgen voor een prettiger zitklimaat op het terras zelf.

Planten en begroeide structuren kunnen schaduw bieden in de hete zomers, die ook nog eens beschermen tegen verbranding, en zorgen voor minder wind. Bovendien draagt groen in de stad bij aan de directe beleving van de seizoenen en bieden planten allerlei aantrekkelijke geuren en kleuren.

Genoeg redenen dus om zoveel mogelijk groen in onze stad te realiseren. Dit is dan ook een uitgangspunt van Gemeente Amsterdam. Echter hebben we nou eenmaal te maken met beperkte ruimte in onze stad, zeker in de dichtbebouwde gebieden waar ook veel horeca huist. Samen hebben de Amsterdamse terrassen een oppervlak van ongeveer 100.000 m².

Om groen op zoveel mogelijk plekken te realiseren is daarom ook openbaar groen nodig op het terras!

WELKE VERGROENINGSOPTIES ZIJN ER?

De belangrijkste functie van een terras is natuurlijk dat er lekker gezeten en genuttigd kan worden. Hier wil je dan ook zoveel mogelijk ruimte voor gebruiken. Aangezien de situatie op een terras om specifieke vergroening vraagt staan hier wat leuke (multifunctionele) opties die kunnen worden ingepast in een terras en niet al te veel ruimte opeisen.

- Wil je schaduw en sfeer bieden? Een dakboom in een pot is een leuke optie (mits deze verrijdbaar is!). Let hierbij goed op de verkeersveiligheid die niet in het geding mag komen. Een dakboom kan naast schaduw en een mooi groen plaatje ook voor sfeer zorgen als je er bijvoorbeeld lampjes in hangt.
- Een terrasafscherming in de vorm van planten is niet alleen lekker groen, maar ook multifunctioneel. Een 'muurtje' van groen om een terras biedt een intieme(re) sfeer en kan het microklimaat op het terras verbeteren.
- Een groene gevel is makkelijk aan te vragen via de website van de gemeente en met het gebruik van klimplanten zorg je ook nog voor verticale beplanting. Dat scheelt ruimte op je terras maar biedt wel lekker veel groen!

De gemeente verwijdert de tegels en zorgt voor aarde, dus hoef jij alleen voor mooie planten te zorgen. In de klimplantengids van Gemeente Amsterdam vind je hier meer informatie en tips over.

- Plantenbakken zijn natuurlijk altijd goede opties. Plaats ze tussen de tafeltjes, aan de randen, of zet een hogere klimconstructie in de pot.
- Heb je ruimte voor een flinke investering? Verschillende bedrijven bieden een groene buitenwand aan, inclusief een systeem voor irrigatie en voeding. Minder financiële ruimte, maar wel tijd? Maak zelf zo een groene muur! Online staan tal van handleidingen hoe dit te doen. En de eindresultaten zien er prachtig uit.
- Mag je wel in de grond verankeren? Kijk eens naar een pergola. Deze kan veel groen bieden, maar hoeft niet veel oppervlak van het terras in te nemen.
- Een boom(pje) of planten verwerkt in een bank, bar of ander meubel kan natuurlijk ook!

WELKE PLANTEN KIES IK DAN?

De ene plant is de andere niet, zo simpel is het. Bij het kiezen van plantensoorten voor op je terras is het belangrijk om over een aantal dingen na te denken:

- Wat wil je dat de planten de natuur bieden? Bijvoorbeeld voedsel voor bepaalde (inheemse) insecten, voedsel voor vogels, het opnemen van veel water...
- Wat wil je dat de planten jouw terras bieden? Bijvoorbeeld bloemen (of niet), winters groen of schaduw.
- Welke eigenschappen wil je voorkomen? Bijvoorbeeld veel afvallende bladeren in de herfst, bomen die zoet vocht afscheiden (zoals de Linde), of prikkende takken.
- Hoe gemakkelijk moet het onderhoud zijn (denk aan bij snoeien, water geven...)? En blijven de planten in de winter buiten of gaan ze naar binnen?
- Wat is de situatie op jouw terras? Denk hierbij aan zon of schaduw, veel wind of niet, de hoeveelheid ruimte, of het om een monumentaal pand gaat etc.

Al met al veel om rekening mee te houden. Daarom hieronder een lijst met soorten die volgens ons geschikt zijn op een terras, met hun eigenschappen erbij. Deze lijst is samen met de stadsecoloog samengesteld en is daarom ook zeker bevorderlijk voor de biodiversiteit van onze stad!

Algemene tips

- Om de insecten te helpen is het belangrijk om voor onbespoten (biologische) planten te kiezen. Doe je dit niet, dan werk je de natuur alleen maar tegen. Zie laatste hoofdstuk voor links naar biologische kwekers.
- Bloemen bieden nectar en stuifmeel, maar de insectensoorten waar het wél goed mee gaat kunnen vaak van allerlei plantensoorten gebruik maken. Om de insecten waar het niet goed mee gaat te helpen kies je vooral voor inheemse soorten (soorten die van nature in Nederland voorkomen). De wilde bijen zullen je dankbaar zijn!
- Als het kan: plant in de volle grond. Dit zorgt voor meer wateropslag, wat wateroverlast vermindert maar ook zorgt dat jij de planten minder vaak water hoeft te geven.
- Last van ratten in de straat? Kies dan voor een laagje grind als je in de volle grond plant. Hierdoor kunnen ratten niet goed graven en zullen ze zich niet gaan huisvesten bij jouw horecazaak. Verder is het voorkomen van veel afval en voedselresten natuurlijk belangrijk.
- Heb je veel ruimte? Plaats dan een zogenaamde 'wespenafleider' wat verder van het terras. Rode Liguster bijvoorbeeld geeft prachtige kleuren en trekt wespen aan, waardoor deze minder naar het terras zelf komen en je klanten ook rustiger kunnen blijven zitten.

Soortenlijst

Soorten uit deze lijst zijn slechts suggesties. Andere planten kunnen natuurlijk ook bijdragen aan de stadsnatuur en een mooi groen terras. Soorten uit deze lijst zijn:

- een nectar- en stuifmeelbron, en bieden dus voedsel aan insecten
- het hele jaar door groen, dus ook in de winter
- inheemse planten

Heesters

Heesters zijn wat groter, en kunnen het daarom vaak goed doen als terrasafscheiding, en - zeker als het klimplanten zijn - langs een gevel.

- Dopheide (30 cm)
- Rode Dopheide (30 cm)
- Klimop (klimplant)
- Hulst (klimplant)
- Laurierkers (1-3 m)
- Liguster (tot 3 m)
- Dwergmispel (30 cm)
- Zuurbes (tot 2 m)

Bomen

Heb je echt veel ruimte op je terras, dan is een boom natuurlijk fantastisch. Niet alleen omdat bomen beeld- en sfeerbepalend kunnen zijn, maar ook omdat deze schaduw bieden, in de volle grond (wateropslag!) en ook voor vogels een belangrijke habitat bieden.

Inheemse bomen die de biodiversiteit flink bevorderen en ook in de winter groen blijven zijn de Zwarte Els, Ruwe Berk en Zachte Berk. Maar andere (inheemse) bomen zijn ook goede opties. Kies vooral een soort die mooi staat, schaduw biedt en bij jouw terras past!

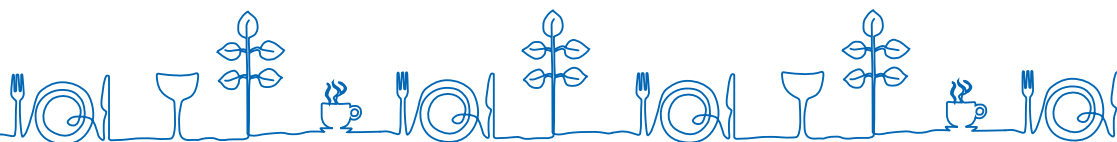
Let op! Als je een boom op je terras wil plaatsen, houd er dan rekening mee dat je hiervoor eerst toestemming bij de gemeente moet vragen.

Bolgewassen

Bloembollen groeien gemakkelijk, dragen bij aan de seizoensbeleving en bieden vaak mooie kleuren in het voorjaar. Daarnaast dragen ze nectar voor insecten die er vroeg bij zijn. Bollensoorten die de natuur in de stad kunnen helpen:

- Lelietje van Dalen
- Tulp
- Blauwe druif
- Krokus
- Narcis
- Sneeuwkllokje
- Kievitsbloem

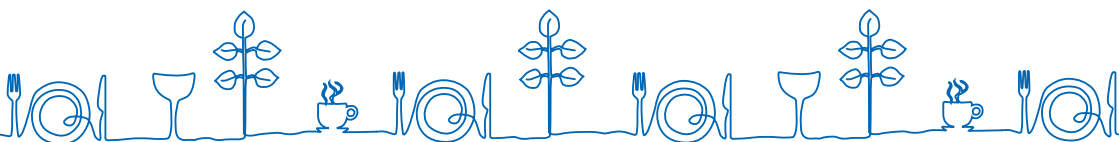
Leuk weetje: de meeste bolgewassen verwilderen uit zichzelf, wat inhoudt dat je met 1x planten ieder voorjaar meer bloemen hebt. Onderhoudsarm dus!

Mooi voor in een geveltuintje

- Grijs Kattenkruid
- Lavendel
- Stokroos
- Wit Vetkruid
- Wilde marjolein
- Koninginnekruid
- Muskuskaasjeskruid
- Duizendblad
- Ooievaarsbek
- Maarts Viooltje
- Slanke Sleutelbloem
- Smeerwortel
- Late Guldenroede

En wil je nou eerst even 'oefenen' met wat beplanting op je terras, gebruik dan vooral eens bloembollen! Via bijvoorbeeld Cruydt-Hoeck bestel je kant en klare biologische bollenpakketten.

Vergroeningsopties buiten het terras

Ook (net) buiten een terras zijn er soms mooie opties.

- Denk eens aan een groen dak op je pand. Hierin bestaan verschillende opties. Op een extensief groen dak, ook wel een sedumdak genoemd, groeien allerlei mossen, grassen en vetplanten. Op een intensief groen dak kunnen ook grotere planten groeien, zoals struiken. Een waterbergend dak is vooral functioneel bij piekbuien, maar kan in combinatie met een sedumdak ook iets voor de biodiversiteit doen.
- Hoe meer groen, hoe beter, dus misschien kan je ook wel voor een groene ondergrond gaan, met bijvoorbeeld paadjes tussen de tafels. Als je toch verhard moet werken, kijk dan eens naar andere vormen van verharding, zoals grind, houtsnippers, of poreuze tegels. Dit vergt wel meer onderhoud, bijvoorbeeld omdat poreuze tegels kunnen dichtslibben en dus regelmatig schoongespoten moeten worden. Infiltratiekragen onder een verhard terras zijn ook mogelijk. Deze ondergrondse holle constructies zorgen ervoor dat water wordt opgevangen en vertraagd aan de bodem wordt afgegeven, waardoor er minder wateroverlast is. Voor meer informatie over infiltratiekragen kan je bij Rainproof terecht.
- Staat er dicht bij jouw terras een boom van de gemeente? De boomspiegel kan je via je stadsdeel 'adopter' en beplanten! Dit kost geen ruimte op je eigen terras, maar alle kleine bee(s)tjes helpen!

VERGROENEN DOE JE SAMEN

We kunnen het niet vaak genoeg zeggen: Hoe meer groen, hoe beter. En dit realiseer je bijvoorbeeld door met een groep bewoners of ondernemers samen te vergroenen. Zo kun je de plannen op elkaar afstemmen, in één keer alles aankopen en plaatsen en kan het onderhoud verdeeld worden. Ook is er een groter effect zichtbaar, wat de bezoekers van jullie straat, plein of wijk blij zal doen verrassen! Je kan kiezen voor een klein groepje of een bedrijveninvesteringszone (biz).

Vergroenen met een klein groepje

Wil je samen met een klein groepje andere ondernemers of bewoners vergroenen? Goed idee! Help elkaar door ideeën te delen, bedenk een plan voor het onderhoud en kijk of jullie in aanmerking komen voor bijvoorbeeld een subsidie of lening. Ideeën voor vergroenen met de buurt? Kijk dan vooral eens op Buurtgroen020, een interactief online platform voor groene buurtinitiatieven in Amsterdam.

Vergroenen als bedrijveninvesteringszone

Een bedrijveninvesteringszone, afgekort biz, is een specifiek gebied waar ondernemers gezamenlijk investeren in de verbetering van hun bedrijfsomgeving, zoals een winkelstraat. Als een biz wordt opgezet hoort hier een gezamenlijk plan met initiatieven en een begroting bij. Een biz kan er ook voor kiezen om flink te investeren in vergroening van de straat. Hierdoor is het effect van de vergroening een stuk groter, en wordt de hele straat aantrekkelijker voor bezoekers. Zo profiteren ondernemers van elkaar. Mooie voorbeelden hiervan zijn de biz Reguliersdwarsstraat en de Knowledge Mile. Het opzetten van een biz is niet eenvoudig, maar kan wel heel waardevol zijn. Ook zijn er voor biz-plannen subsidies beschikbaar. Voor praktische informatie over het opzetten van een biz, zie de website van Gemeente Amsterdam. Hier vind je een toolkit, stappenplannen en voorbeelden.

SUBSIDIES EN HULP

Als je efficiënt en goed wilt vergroenen kan dit een flinke investering zijn. Denk hierbij niet alleen aan de aankoopkosten, maar bij grotere structuren ook aan onderhoud. Voor ambitieuze plannen zijn er gelukkig ook leningen en subsidies beschikbaar. Een aantal voorbeelden die van toepassing zijn op vergroening:

- Een lening bij het Duurzaamheidsfonds van Gemeente Amsterdam.
- Een lening bij het BNG duurzaamheidsfonds.
- Er zijn verschillende subsidies voor een groen dak, zie ook de website van Rainproof.
- Bij stadsdelen binnen Gemeente Amsterdam zijn soms subsidies beschikbaar voor openbaar groen.
- Wil je eerst kijken of jouw vergroeningsproject haalbaar is? De subsidie Ruimte voor Duurzaam Initiatief van Gemeente Amsterdam kan bijdragen aan het kijken naar de technische, financiële of organisatorische haalbaarheid van jouw ideeën.
- Ga je samen vergroenen, investeer dan ook samen, zoals bij de constructie van een biz (zie voorgaand hoofdstuk)

Voor hulp bij vergroeningsprojecten kun je ook altijd terecht bij:

- Gemeente Amsterdam
- Verschillende organisaties, zoals Amsterdam Rainproof, MilieuCentraal, Buurtgroen020 en natuurlijk bij ons (ANMEC).
- De Groene Menukaart van de Groene Grachten geeft een mooi overzicht van manieren om een gebouw te verduurzamen en klimaatbestendig te maken. Hier staan ook vergroeningsopties bij.
- Gaat het om een terras bij een monumentaal pand? Het loket Duurzaam Erfgoed van Gemeente Amsterdam biedt hulp en advies.
- Meer weten over het vergroenen van je terras? Luister dan ook eens onze podcasts over dit onderwerp op Natuurstad FM.

